

Andre landes nationale undersøgelser

Udenrigsministeriet har til brug for denne redegørelse indhentet oplysninger om den nationale håndtering af CIA-sagen i en række lande.

Der er således indhentet oplysninger fra følgende lande, som alle har været nævnt i de internationale undersøgelser og international presse i forbindelse med CIA-sagen: Afghanistan, Algeriet, Armenien, Australien, Belgien, Bosnien-Hercegovina, Brasilien, Bulgarien, Canada, Cypern, Den Arabiske Halvø, Egypten, Estland, Finland, Frankrig, Georgien, Grækenland, Indonesien, Irak, Irland, Island, Israel, Italien, Jordan, Kasakhstan, Kirgisistan, Kosovo, Kroatien, Letland, Litauen, Luxembourg, Makedonien, Malta, Marokko, Montenegro, Nederlandene, New Zealand, Norge, Pakistan, Polen, Portugal, Rumænien, Rusland, Schweiz, Serbien, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Sydafrika, Tadsjikistan, Tjekkiet, Tunesien, Turkmenistan, Tyrkiet, Tyskland, Ukraine, Ungarn, Usbekistan og Østrig.

Udenrigsministeriet har endvidere forsøgt at indhente oplysninger fra Albanien, Libanon, Malaysia, Moldova, Monaco, Syrien og Tanzania.

Nedenfor følger en gennemgang af de modtagne oplysninger opdelt i henholdsvis lande i og uden for Europa. Redegørelsens afsnit 4.5. indeholder en sammenfatning af nedenstående.

EUROPA

Armenien

Armenien aflagde i februar 2006 national beretning om sagen til Europarådet, hvor regeringen afviste, at der fandtes hemmelige detentionscentre og ulovlige transporter af tilbageholdte på armensk territorium. Armenien var ikke på den liste over mistænkte lande, som blandt andet Europarådet har henholdt sig til, og der har ikke været nævneværdig pressedækning af CIA-sagen i relation til påstande om armensk involvering.

Belgien

Der er foretaget flere nationale undersøgelser blandt andet af det belgiske kontroludvalg Comité permanent R¹. Den 1. december 2005 meddelte den belgiske udenrigsminister Karel De Gucht det belgiske parlamentet, at den belgiske regering ville foretage sin egen undersøgelse med inddragelse af forskellige offentlige tjenester og myndigheder. Undersøgelsen skulle afklare, hvorvidt belgiske lufthavne - civile og militære - havde været anvendt af amerikanske fly i forbindelse med transport af terrorismistænkte fanger. Den belgiske regering havde på daværende tidspunkt allerede indledt forskellige mindre undersøgelser, eftersom den

---

¹ "RAPPORT D'ACTIVITÉS 2006 - Comité permanent de contrôle des services de renseignements et de sécurité" (kap. II.2. "Les vols CIA"). Desuden er uddrag af belgiske myndigheders undersøgelser sammenfattet i rapporten "Rapport de Sénat de Belgique. Rapport sur l'éventualité que l'infrastructure aéroportuaire belge ait été utilisée par des vols affrétés par la CIA pour transporter des détenus suspects d'être liés au terrorisme islamique". Rapporten er udarbejdet af "Commission chargée du suivi du comité permanente de contrôle des services de renseignements et de sécurité".

indledningsvist kunne meddele, at der ikke var nogen uregelmæssigheder at bemærke i de militære lufthavne².

Den 5. december 2005 fik det belgiske kontroludvalg ansvaret for at undersøge, om de belgiske efterretningstjenester lå inde med relevante oplysninger om fly benyttet af CIA, om efterretningstjenesterne i den forbindelse var blevet afhørt af myndighederne, samt at undersøge de udenlandske fly, der var landet i Belgien og eventuelle juridiske problemer, som måtte opstå i tilfælde af fangeoverførsler via Belgien. I den forbindelse konstaterede man, at intet i undersøgelserne fra blandt andet de to efterretningstjenester (Sûreté de l'Etat og Service Général du Renseignement et de la Sécurité) havde bevist, at fly anvendt af CIA til fangeoverførsler skulle være landet i belgiske lufthavne.

Den belgiske efterretningstjeneste (Sûreté de l'Etat) har i forbindelse med sine undersøgelser haft kontakt med CIA. I henhold til rapporten udarbejdet af det belgiske kontroludvalg har "disse initiativer kun afstedkommet begrænsede resultater". Rapporten oplyser også, at efterretningstjenesten ikke har indsamlet oplysninger fra (administrative) myndigheder såsom Belgocontrol eller EUROCONTROL, især fordi sådanne informationer omfangsmæssigt ville være umulige at behandle.

Spørgsmålet om CIA-overflyvninger i forbindelse med fangetransporter blev rejst af den belgiske premierminister og udenrigsminister, der den 7. december 2005 mødtes med USA's udenrigsminister Condoleezza Rice i Bruxelles. Rice henviste i den forbindelse til sin offentlige udtalelse af 5. december 2007³.

I en artikel i nederlandsk presse fra januar 2006 påstås det, at et amerikansk fly, der var landet i Schiphol lufthavn den 20. juli 2002, skulle være fløjet fra Deurne lufthavn i Antwerpen. Flyet angives som værende det samme, som senere var blevet brugt til at transportere den canadisk-syriske Maher Arar.

Bosnien-Hercegovia

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse i Bosnien-Hercegovina. Der har været rygter i pressen om landinger i Bosnien, især på den nu nedlagte amerikanske base ved Tuzla, men der foreligger intet officielt bekræftet herom. For så vidt angår sagerne om udlevering af seks oprindeligt algeriske, senere bosniske statsborgere til amerikansk militær i Bosnien i oktober 2001 og februar 2002, er de pågældende blevet overført til Guantánamo, hvor de stadig er interneret trods bosnisk anmodning om at få dem udleveret. Der er forlydender om, at en bosnisk domstol vil indlede undersøgelse mod en tidligere bosnisk premierminister og indenrigsminister i forbindelse med sagen.

Bulgarien

Omkring årsskiftet 2006-2007 blev der udarbejdet en rapport vedrørende mulige aktiviteter i Bulgarien i forbindelse med CIA's fangeprogram. Konklusionen var, at der ikke havde været

---

² Baseret på undersøgelse foretaget af det belgiske Aircomponent.

³ "The United States has respected – and will continue to respect – the sovereignty of other countries" etc.

aktiviteter forbundet med CIA-fangeprogrammet i landet. I forbindelse med omtale i medierne om påstået eksistens af hemmelige fængsler i Østeuropa var Bulgarien blandt de omtalte mulige lande. Det bulgarske indenrigsministerium og den offentlige anklager har på baggrund af presseomtalen om hemmelige fængsler undersøgt sagen, og der er blevet afgivet en officiel udtalelse, som afkræftede, at CIA skulle have benyttet hemmelige fængsler i Bulgarien.

Cypern

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse, idet der dog blev foretaget en intern administrativ undersøgelse i 2006.

Estland

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Finland

I 2005 gav påstande i offentligheden om CIA-transitflyvninger i finsk luftrum anledning til, at de finske myndigheder rettede bilateral henvendelse til USA i brev af 24. november 2005 med anmodning om oplysninger om et konkret flys mellemlanding (selskabet Prescott Support) i Helsingfors-Vanda lufthavn den 16. maj 2003. USA's svar i december 2005 forholdt sig ikke til den konkrete mellemlanding, men i relation til påståede fangetransporter forsikredes i svaret om, at man fulgte sine folkeretlige forpligtelser. Spørgsmålet aktualiseredes igen i 2006, da Amnesty International mente at kunne pege på en transitflyvning via Finland, og finsk tv mente at kunne pege på yderligere en transitflyvning med mellemlanding i Finland. De finske myndigheder rettede på denne baggrund henvendelse til den amerikanske ambassade i Finland den 11. maj 2006. USA svarede den 12. maj samme år, at man ikke tog stilling i spørgsmål eller svarede på detaljerede spørgsmål om efterretningsoperationer. En opfølgning fra finsk side gav ikke yderligere information. I 2007 stillede et medlem fra Nordisk Råd (Line Barfod/EL) spørgsmål til de nordiske lande, herunder Finland om "flyvning med CIA-fly i Norden". I svaret til Nordisk Råd af 2. april 2007 fra den daværende finske udenrigsminister Tuomioja henvises til de ovenfor nævnte bilaterale kontakter med USA og udkommet heraf.

Frankrig

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. Emnet var genstand for offentlig debat i december 2005 på baggrund af oplysninger i avisen Le Figaro om to påståede CIA-flyvninger med civile fly med mellemlanding i Frankrig i henholdsvis 2002 og 2005. Sagen har dog ikke givet anledning til parlamentariske undersøgelser.

Georgien

Georgien aflagde i februar 2006 national beretning om sagen til Europarådet, hvor regeringen afviste, at der fandtes hemmelige detentionscentre og ulovlige transportere af tilbageholdte på deres territorier.

Især i radikal kritisk pressedækning af sagen har der været antydninger af, at enkelte CIA-chartrede fly også er fløjet til Georgien, men ikke at de skulle have medbragt fanger. En enkelt anonym bulgarsk efterretningskilde har talt om "sorte pletter" i Østeuropa og Georgien. Taszar flyvestationen i det sydlige Ungarn ved byen Pecs; Lviv i Ukraine; Szczynto-Szymany i Polen;

Skopje i Makedonien; Mihail Kogalniceanu flyvestationen i Rumænien; Shkoder i Albanien; Burgas i Bulgarien; Markuleshti flyvestationen i Moldova og Tbilisi i Georgien er således blevet nævnt i denne sammenhæng, men der er ingen officiel bekræftelse eller udsagn om disse påstande.

Kritisk presse (for eksempel Human Rights Watch's hjemmeside april 2008) har henvist til, at fire algeriere og en syrier skulle være arresteret i Georgien i 2002 og med bistand fra amerikanske agenter sendt til Jordan.

Grækenland

Der er blevet gennemført to undersøgelser vedrørende Souda Airbase (den amerikanske flybase på Kreta) af statsadvokaten på Kreta foranlediget af artikler i en ledende græsk avis, men uden pressehistorierne kunne verificeres. Rapporterne er ikke offentligt tilgængelige på nuværende tidspunkt.

Irland

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse i Irland. USA har afvist at have benyttet Shannon-lufthavnen til ulovlige fangetransporter. Irland har over for USA oplyst, at såfremt rygterne om ulovlige fangetransporter viste sig sande, vil det få konsekvenser for det bilaterale samarbejde (om Shannon-lufthavnen). I december 2007 blev en kritisk rapport udgivet af Den Irske Menneskerettighedsorganisation, som er en uafhængig organisation støttet af den irske stat. Rapportens anbefaling til den irske regering var, at der bør indføres en form for kontrolmekanisme, som sikrer, at det irske politi kan få adgang til at kontrollere mistænkelige fly i forbindelse med landinger i irske lufthavne, hvor særligt Shannon-lufthavnen efter en aftale mellem USA og Irland står åben for mellemlandinger også af militærfly. Der kræves dog særlig tilladelse til mellemlandinger og overflyvning, dersom flyene medbringer f.eks. ammunition eller anden farlig last. Det er oplyst i rapporten, at der blev givet ca. 1.400 sådanne tilladelser sidste år. I samme rapport godtgøres det, at en række af de fly, som også i andre rapporter har været nævnt i forbindelse med CIA-aktiviteter, er mellemlandet i Shannon-lufthavnen.

Island

Foranlediget af Europarådets Generalsekretærs rapport iværksatte den islandske udenrigsminister i juni 2007 en faktuel undersøgelse vedrørende fremmede ikke-kommercielle flys landinger i Island i perioden 2001-07. Det var ikke formålet med undersøgelsen at fastslå, om der havde været tilbageholdte personer ombord på de pågældende fly, men kun at konstatere flyenes identitet, hvorfra de kom, og hvortil de fløj videre. I rapporten bemærkes det, at en nærmere undersøgelse af, om der eventuelt havde været tilbageholdte personer på de pågældende fly, både ville være meget tidskrævende og vanskelig at gennemføre, og at en sådan undersøgelse ikke ville føre til et klart resultat, hvis den blev gennemført ensidigt. Hvis der skulle have fundet ulovlige fangetransporter sted over Island med de omtalte eller andre luftfartøjer, så er det ifølge rapportens konklusion næppe muligt at kontrollere dette efterfølgende, uden et fuldt samarbejde med dem, der foretog sådanne flyvninger.

Det bekræftes i rapporten, at luftfartøjer, som måtte have forbindelse til påståede fangetransporter for USA's efterretningstjeneste, har landet i Keflavík lufthavn og Reykjavík lufthavn foruden at have overfløjet islandsk luftterritorium i den tidsperiode, som undersøgelsen omfatter (september 2001 til slutningen af juli 2007). Dog konkluderes det, at de islandske myndigheder ikke er bekendte med, at fangetransporter gennem islandsk luftterritorium, der ikke er sket i henhold til international ret og Islands forpligtelser, har fundet sted. Den amerikanske ambassade i Island er orienteret om hovedindholdet af de islandske tiltag. Der foreligger ikke oplysninger om amerikanske reaktioner.

I november 2007 blev der nedsat et embedsmandsudvalg til at se på, hvorledes Island fremover kunne skærpe reglerne for og kontrollen med fly af den beskrevne type. I forbindelse med embedsudvalgets arbejde har man blandt andet tilvejebragt hjemmel for, at sådanne fly kan blive undersøgt af politi- og toldmyndigheder under landinger. Dette skal ske ved besigtigelser ombord i flyene for at konstatere, om den skete anmeldelse af flyene er korrekt. Det samlede arbejde i embedsmandsudvalget er endnu ikke afsluttet. Det kan desuden bemærkes, at Island i april 2008 har indført en særlig anmeldelsesforskrift i AIP-håndbogen om Island, ifølge hvilken alle civile fly til og fra ikke-Schengen-lande på forhånd skal angive i flyplanen til eller fra Island eller gennem islandsk luftrum, om de har individer om bord, som er anholdt, fængslet, tilbageholdt eller lignende. Undtaget fra denne regel er fly i besiddelse af en AOC (Air Operator Certificate) for kommerciel lufttransport udstedt af et Schengen-land.

Italien

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. Der er imidlertid indledt en retssag ved domstolen i Milano vedrørende sagsforløbet omkring Abu Omar-kidnapningen. 26 amerikanske CIA-agenter og flere medarbejdere i den italienske efterretningstjeneste, inklusiv den tidligere chef for den militære efterretningstjeneste Nicolo Pollari, er under anklage. Den tidligere premierminister Romano Prodi og den nuværende premierminister Silvio Berlusconi er begge indkaldt som vidner i sagen. Statssekretær for ministerrådet, Gianni Letta, samt tidligere statssekretær for ministerrådet i Prodi-regeringen Enrico Micheli er ligeledes vidneindkaldt. Domstolen i Milano har i forbindelse med retssagen anmodet justitsministeren om at underskrive en anmodning til USA om udlevering af de amerikanske CIA-agenter, som skulle have været involveret i kidnapningen. Denne anmodning er indtil videre blevet afvist af den italienske regering. Desuden har regeringen klaget til forfatningsdomstolen blandt andet med påstand om, at anklagemyndigheden har indhentet og anvendt klassificeret materiale i retssagen. Afgørelsen fra forfatningsdomstolen er imidlertid blevet udskudt, da regeringen og anklagemyndigheden i Milano har indledt en dialog i sagen. Abu Omar sagen kostede Nicolo Pollari posten som chef for den militære efterretningstjeneste og har ligeledes ført til, at Prodi-regeringen har fremsat forslag om en total reorganisering af de statslige efterretningstjenester.

Kosovo

Myndighederne i den nyetablerede stat Kosovo har ikke gennemført undersøgelser i forbindelse med påstanden om Kosovos involvering i CIA-fangeprogrammet, som blandt andre stammer fra Europarådets daværende menneskerettighedskommissær Gil-Robles. Gil-Robles så i 2002, hvad der – ifølge ham - mindede om et "mini-Guantánamo" i den amerikanske lejr Camp Bondsteel i Kosovo (15 fanger i orange dragter, hvoraf nogle havde skæg og læste koranen).

Påstanden om Kosovos involvering i CIA-fangeprogrammet stammer endvidere fra en fax fra det egyptiske udenrigsministerium, som blev opsnapet af de schweiziske myndigheder, og som omtaler hemmelige tilbageholdelsessteder i blandt andet Kosovo (uden en nærmere beskrivelse heraf).

Det bemærkes, at NATO's styrker i Kosovo (KFOR), ifølge FN's mission i Kosovo (UNMIK), skulle have lavet en intern undersøgelse af påstandene om deltagelse i transporter og om hemmelige tilbageholdelsesfaciliteter i Kosovo. Konklusionen skulle være, at der ikke var hold i påstandene. KFOR afviser imidlertid at have lavet en sådan undersøgelse, men bemærker, at det under alle omstændigheder ville være svært at afprøve påstandene i forhold til et enkelt KFOR-medlemslands, i dette tilfælde USA, eventuelle transporter til og fra egen base - Camp Bondsteel - i Kosovo. OSCE og dets mission i Kosovo er ikke bekendt med eventuelle undersøgelser og betvivler, at UNMIK eller KFOR har eller vil gennemføre en undersøgelse af sagen.

Kroatien

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Letland

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Litauen

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. CIA-flyvninger blev kort berørt i offentlig litauisk debat i 2007 i forbindelse med debat om CIA-fængsler i Polen og CIA-flyvninger over samt til og fra Polen. Emnet har ikke siden været til genstand for offentlig debat i Litauen.

Luxembourg

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. Udenrigsministeren og trafikministeren har i to tilfælde (november 2005 og februar 2006) afvist at have kendskab til hemmelige CIA-flyvninger på Luxembourgs territorium. I en skriftlig besvarelse af et opfølgende spørgsmål præciserer de to ministre, at ingen af de omtalte fly havde været i Luxembourg i perioden 2001-2005. I samme forbindelse blev det tilføjet, at to fly på Europarådets Parlamentariske Forsamlings udvidede liste over klassificerede "mistænkelige fly" havde været i Luxembourg i 2005 og 2006 på tekniske landinger. Efter det oplyste afsatte eller optoges ingen passagerer ved disse lejligheder. Luftfartsmyndighederne er efterfølgende blevet anmodet om at foretage en inspektion i tilfælde af, at et fly på den omhandlede liste lander i Luxembourg.

Makedonien

På baggrund af Europa-Parlamentets rapport om CIA-fangeprogrammet, hvori El-Masri-sagen i relation til Makedonien blandt andet var beskrevet, oversendte de makedoniske myndigheder disse oplysninger til det makedonske parlamentets kontroludvalg (udvalget for tilsyn med efterretningstjenesterne). Under et møde i udvalget i maj 2008 (som EU's mission i Makedonien deltog i) redegjorde chefen for den makedonske efterretningstjeneste for den

interne undersøgelser, som myndighederne havde gennemført, og som konkluderede, at der ingen beviser var fundet for, at makedonsk politi eller efterretningstjeneste havde været medvirkende i El-Masri-sagen. Der kan næppe forventes nye undersøgelser fra makedonsk side under den nye regering, som er tiltrådt ultimo juli 2008.

Malta

De maltesiske myndigheder gennemførte i juni 2006 en national undersøgelse, hvor alle relevante myndigheder – politi, statsadvokat, udenrigsministeriet, lufthavnsmyndigheder m.fl. – var involveret. Undersøgelsen konkluderede, at ”ingen maltesisk offentlig ansat eller andre personer med et officielt erhverv har været involveret gennem direkte handling eller udeladelse” i sagen om de påståede CIA-flyvninger. I opfølgning på henvendelse fra Europarådets Generalsekretær udarbejdede regeringen to rapporter, som efterfølgende blev sendt til Europarådet. Der har ikke fra maltesisk side været nogen officielle reaktioner over for USA.

Montenegro

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Nederlandene

Der har hverken været gennemført eller igangsat en national undersøgelse, idet indledende undersøgelser – blandt andet krydstjek af flyveplaner og forsvundne personer – ikke gav anledning hertil. Disse undersøgelser fandt sted i slutningen af 2005 og begyndelsen af 2006. Regeringen oplyste efterfølgende parlamentet om resultatet af undersøgelserne. Sagen om påståede ulovlige CIA-aktiviteter har fået relativt stor opmærksomhed i det nederlandske parlament, senest da parlamentets andetkammer pålagde udenrigsminister Verhagen at ”adressere Polen og Rumænien og at assistere med at bidrage til oplysningen af kendskabet til CIA-flyvninger og/eller lejre...” på et møde mellem EU’s udenrigsministre den 23. juli 2007. Der er desuden gennemført en række uformelle undersøgelser, som alle gav det samme resultat. På baggrund af disse mere uformelle undersøgelser, mener man fra den nederlandske regerings side med sikkerhed at kunne fastslå, at der ikke har været foretaget CIA-fangetransporter via nederlandsk territorium - en opfattelse, der deles af Parlamentet. Medio juli 2008 afgav udenrigsminister Verhagen en skriftlig redegørelse til parlamentet om status for international bekæmpelse af terror, herunder holdningen til Guantánamo og rendition-flights.

Norge

I forbindelse med presserapporter om to mellemlandinger af påståede CIA-fly i Norge i 2005 foretog de norske myndigheder en undersøgelse. Der foreligger ikke nogle offentligt tilgængelige rapporter vedrørende undersøgelsen ud over de oplysninger, som Norge i to omgange har fremsendt til Europarådet. Efter anmodning fra Samferdselsdepartementet og Utenriksdepartementet udbad de norske civile luftfartsmyndigheder sig i 2005 oplysninger fra de amerikanske luftfartsmyndigheder om en specifik mellemlanding i Norge. De amerikanske luftfartsmyndigheder fremkom i den forbindelse med oplysning om, hvor flyet var registreret, men opgav ikke oplysninger vedrørende flyoperatør, flyets mission eller opdraggiver. I en pressemeddelelse fra Utenriksdepartementet af 21. februar 2006 i forbindelse med offentliggørelsen af Norges svar til Europarådet vedrørende ulovlig fangetransport oplyses det, at Norge ikke har nogen grund til at tro, at norsk territorium har været benyttet til aktiviteter af

den påståede art samt, at Norge har fået klare og entydige svar fra amerikansk side, når spørgsmålet har været rejst i forbindelse med konkrete flyvninger.

I Norges opfølgende svar til Europarådet af 7. april 2006 præciseres det vedrørende de to nævnte mellemlandinger, at Norge har afsluttet sine undersøgelser af sagen, og at man på norsk side ikke har grund til at tro, at norsk territorium er blevet anvendt til frihedsberøvelse i strid med Norges ansvar under den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Den amerikanske ambassade i Oslo har ved flere lejligheder i 2005 understreget, at norske lufthavne ikke har været anvendt til ulovlig transit af fjendtlige kombattanter eller tilbageholdte. Samtidig er det fra amerikansk side blevet oplyst, at USA respekterer Norges territoriale suverænitet og ikke vil anvende norske lufthavne uden forudgående konsultation med de norske myndigheder. Endelig har man fra amerikansk side henvist til den erklæring, som udenrigsminister Rice fremkom med den 5. december 2005 som tilstrækkeligt svar på Norges anmodning om yderligere oplysninger om påstået transport af tilbageholdte på eller over norsk territorium.

Polen

En intern undersøgelse fandt sted i 2005, men der findes ingen offentlige konklusioner. Repræsentanter fra både den tidligere og nuværende regering fastholder, at der ikke findes beviser for hemmelige CIA-detentionscentre, og man anser spørgsmålet for lukket. Anklagemyndigheden i Polen har i 2008 på eget initiativ indledt en undersøgelse af, hvorvidt relevante myndighedspersoner på både minister- og embedsmandsniveau har handlet korrekt i forbindelse med håndteringen af information relateret til rygter om CIA-detentionscentre. Undersøgelsen har som udgangspunkt ikke til hensigt at behandle spørgsmålet om rigtigheden af spekulationerne om CIA-detentionscentre.

Portugal

Forhenværende udenrigsminister, Freitas do Amaral, blev i sin funktionsperiode konfronteret med spørgsmålet om ulovlige CIA-aktiviteter på portugisisk territorium, og en parlamentarisk høring blev gennemført den 13. december 2005. Under høringerne fastholdt Freitas do Amaral, at regeringen intet kendskab havde til sådanne flyvninger. Da undersøgelsen vedrørte tidsrummet fra 2003, blev også andre ministre inddraget: Martins da Cruz, som tidligere udenrigsminister, og Amado i sin egenskab af forsvarsminister, inden han overtog Freitas do Amarals stilling som udenrigsminister ved dennes afgang i juli 2006. Begge fastholdt samme linie som Freitas do Amaral, og undersøgelsen drog ingen konsekvenser hverken indadtil eller udadtil. Regeringens argumenter var, at der ikke havde været kendskab til andre flyvninger end dem, der var godkendt på "blanket diplomatic clearance" fornyet hver 3. måned af udenrigsministeren og forsvarsministeren. Amado indrømmede, at målet/udgangspunktet for syv flyvninger havde været Guantánamo, men at godkendelsen var givet på basis af FN- og NATO-involvering i Afghanistan. Endnu et argument var, at der selvsagt ikke var givet tilladelse til overflyvning/landing til fly, der krænker national lovgivning eller international ret. Endelig blev det oplyst, at den portugisiske regering på intet tidspunkt havde konstateret, at der forelå bevis for overtrædelser, der kunne undergrave princippet om "god tro" i forholdet mellem Portugal og USA. Det bemærkes, at Azorerne har de eneste praktisk anvendelige transitlufthavne i Portugal. Traktatgrundlaget for den amerikanske base (Lajes) på øen Terceira på Azorerne er således udformet, at USA ikke har absolut bindende forpligtelser

til at formalisere stopover ved benyttelse af denne base. Transporter af denne type er derfor i en gråzone, som ikke er underlagt portugisisk jurisdiktion endsige tættere overvågning.

I maj 2008 blev regeringen i pressen bedt om at udlevere detaljer vedrørende 50 hemmelige fly, der havde overfløjet portugisisk territorium på vej til Guantánamo i perioden juli 2005 til december 2007. Sagen tog en officiel drejning, da Pedro Silva Pereira fra den portugisiske premierministers kontor offentligt bekræftede eksistensen af sådanne fly. Bekræftelsen kom i forbindelse med en rapport fra transportministeriet til parlamentet. Ifølge rapporten skulle 56 amerikanske fly have overfløjet eller mellemlandet på portugisisk territorium på vej til eller fra Guantánamo. Pereiras svar var, at den portugisiske regering ikke havde noget at skjule eller frygte og understregede, at ansvaret for sådanne flyvninger udelukkende var USA's. Den britiske NGO Reprieve har anklaget den portugisiske regering for at være medskyldig i transport af 728 fanger gennem portugisisk luftrum/territorium. Desuden har den portugisiske europaparlamentariker Ana Gomes' oplyst, at hun ville inddrage anklagemyndigheden i spørgsmålet på basis af nye vidneudsagn vedrørende fangetransporter over Lajes-basen.

Rumænien

I kølvandet på den første rapport af 22. januar 2006 fra Europarådets Parlamentariske Forsamlings rapportør, Dick Marty, blev der i regi af det rumænske senat nedsat en kommission til undersøgelse af spørgsmålet om Rumæniens evt. rolle i forbindelse med CIA-detentionscentre og flyvninger. Formanden for undersøgelseskommissionen senator Norica Nicolai konkluderede i juni 2006, at alle landinger af amerikanske militærfly alene var gennemført af tekniske årsager, at mistanken om detentionscentre i Rumænien ikke havde kunnet bekræftes, samt at en gennemgang af EUROCONTROLS og Den Nationale Lufthavnsmyndigheds lister over starter og landinger ikke gav grundlag for mistanke om illegale flyvninger med optagelse/afsættelse af passagerer. Efter Europa-Parlamentets fact-finding mission i Rumænien i oktober 2006 samt offentliggørelsen af Dick Martys anden rapport af 7. juni 2006, der mere udførligt omhandlede evt. CIA-aktiviteter på rumænsk område, anmodede EU-kommissær Frattini medio 2007 den rumænske regering om supplerende oplysninger i sagen. Svar herpå blev afgivet i september 2007. Svaret indeholdt intet væsentligt nyt i forhold til de tidligere offentliggjorte hovedkonklusioner i Senatets undersøgelsesrapport. I februar 2008 anmodede Frattini på ny om yderligere oplysninger. Frattini bad denne gang specifikt om at måtte modtage kopier af de mange hemmeligt stemplede annekser til Senatets rapport. Kommissærens seneste henvendelse er så vidt oplyst endnu ikke besvaret. Ifølge rumænsk presse konkluderede et stort flertal i Senatet den 22. april 2008 efter en forudgående debat, at der (fortsat) ikke var beviser for, at CIA havde haft hemmelige detentionscentre i Rumænien eller foretaget hemmelige transitflyvninger med fanger på rumænsk område. Debatten i Senatet vedrørte en sammenholdning af Dick Martys anden rapport fra 2006 med konklusionerne i Senatets egen rapport fra medio 2006. Den rumænske regering har ikke fundet anledning til at foretage sig yderligere i sagen, og det formodes således, at der ikke er reageret over for USA.

Schweiz

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. De schweiziske myndigheder har rettet henvendelse til de amerikanske myndigheder for at få oplysninger om medierapporter om mistænkelige fly på schweizisk territorium. USA har oplyst, at man

respekterer landets suverænitet. I lyset af denne garanti fra de amerikanske myndigheder forlængede Schweiz den årlige autorisation for stats-, militær- og politifly til at anvende schweizisk luftrum og lufthavne. Desuden har de schweiziske myndigheder udarbejdet en eksplicit mulighed for såkaldte ”spot checks” af fly (en tilladelse til gennemgang af fly uden luftkaptajns godkendelse, såfremt der er tilstrækkelig grund til at formode, at godkendelsesprocedurerne ikke er blevet overholdt). Schweiz deltager i en arbejdsgruppe af ligesindede lande nedsat under ICAO, som løbende drøfter det internationale regelsæt vedrørende flyvninger, samt hvordan man bedst sikrer kontrol af nationale luftrum.

Serbien

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. CIA-flyvninger har haft meget begrænset bevågenhed i de serbiske medier.

Slovakiet

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. Den amerikanske ambassadør i Slovakiet var ifølge presseforlydender medio marts 2008 til samtale med den slovakiske udenrigsminister om et fly, som var parkeret i Bratislavas lufthavn i flere uger i perioden februar-marts 2008. Flyet lettede dog efter medieomtale den 11. marts 2008. Flyet skulle angiveligt være ejet af det amerikanske firma Wilmington Trust Company, hvis fly efter sigende benyttes af CIA. To andre fly fra firmaet har flere gange brugt Bratislavas lufthavn på vej fra Mellemøsten til USA. Både den slovakiske regering og den amerikanske ambassade fastholder, at man ikke kender til, at flyene skulle være brugt af CIA.

Slovenien

Spørgsmålet om CIA-flyvninger og fangetransporter i slovakiske lufthavne har været undersøgt i 2005 og 2006 af de ansvarlige slovenske ministerier. Konklusionen på undersøgelserne var, at det på baggrund af det foreliggende materiale ikke var bevist, at de amerikansk registrerede fly, som landede på slovensk territorium, var organiseret af eller på nogen måde servicerede CIA, herunder som et led i CIA's fangeprogram.

Spanien

Udenrigsminister Moratinos informerede i 2005 parlamentet om regeringens kendskab til enkelte CIA-flys landinger, efter sagen var kommet til offentlighedens kendskab via pressen. Da udenrigsministeren i september 2006 talte i Europa-Parlamentets midlertidige undersøgelsesudvalg vedrørende CIA-overflyvningerne afviste han, at den spanske regering havde haft kendskab til eller autoriseret flyvninger, der var i strid med spansk lov. Han oplyste, at der var tale om 66 overflyvninger, heraf ”tre mistænkelige”. Det spanske udenrigsudvalg anmodede den 5. april 2006 regeringen om en redegørelse om CIA-flyvninger og -mellemlandinger i Spanien, som dog endnu ikke er afgivet. En af de ledende parlamentarikere fra partiet Izquierda Unida, Llamazares har påstået, at regeringen har tilbageholdt information og påpeger, at Udenrigsudvalget endnu ikke har modtaget regeringens redegørelse.

Udenrigsminister Moratinos har desuden i november 2005 oplyst, at Spanien havde afholdt flere møder med USA om sagen, hvor USA havde forsikret, at der ikke var blevet transporteret fanger ombord på de pågældende fly, og at ”spansk lov i intet tilfælde var blevet overtrådt”.

Moratines bebudede da, at den spanske kontrol ombord på amerikanske fly, der landede på spansk territorium, ville blive styrket. Den amerikanske ambassadør i Madrid oplyste samtidig til pressen, at han løbende ville drøfte sagen med den spanske regering. Sagen om udarbejdelse af en redegørelse fra den spanske regering verserer for øjeblikket ved centraldomstolen Audiencia Nacional, hvor anklageren har anmodet om udlevering af sagsakter fra Udenrigsministeriet, Forsvarsministeriet og den spanske luftfartsmyndighed AENA. Desuden er der anmodet om, at de to ministerier med henblik på vidneafhøring identificerer de to embedsmænd, der i perioden 2002-2006 sad i den faste spansk-nordamerikanske komité⁴ etableret ved bilateral aftale af 1989 mellem Spanien og USA om forsvarsanliggender. Aftalen regulerer amerikansk brug af spansk luftrum og baser i landet og blev revideret i 2002.

Mulige CIA-overflyvninger er blandt andet omtalt i de spanske medier i maj 2008. En liste over fly, der har passeret det spanske luftrum mellem 2002 og 2007, er desuden bragt i pressen. Oplysningerne om to mellemlandinger er i pressen beskrevet i detaljer (flybase, flynumre, klokkeslæt mv.). Uofficielle kilder fra forsvaret refereres for at forsikre om, at de to fly ikke var fra CIA, men derimod fra den amerikanske hær, og at der ikke var fanger ombord. Ifølge medierne kommer informationen om overflyvningerne ikke fra den spanske regering, men fra den portugisiske regering der skulle have givet dem til det portugisiske parlament. Ifølge en oversigt i pressen indgår de to nævnte fly ikke i den tidligere fremsendte dokumentation vedrørende periode 2002-2007.

Endvidere kan nævnes en redegørelse fra den nationale spanske luftfartsmyndighed AENA, som blev offentliggjort i El País den 12. november 2007. Heraf fremgår det, at der i perioden 2002-2007 blev registreret i alt 47 CIA-flyvninger (størstedelen militærfly) i spansk luftrum, hvoraf 11 mellemlandede på spansk territorium. Det spanske udenrigsministerium har i pressen udtalt, at der alene var tale om militærfly, der primært anvendte spanske militære lufthavne i medfør af den bilaterale spansk-amerikanske aftale. Selv om den spanske regering ikke havde kendskab til identiteten af de ombordværende, har det spanske udenrigsministerium afvist, at der kunne være tale om ulovligt tilbageholdte, ”fordi der var tale om statslige fly, der i så fald ville begå lovovertrædelser ifølge amerikansk retspraksis”.

Storbritannien

I juni 2007 udarbejdede Parlamentets Intelligence and Security Committee en rapport om fangeprogrammet⁵. Premierminister Gordon Brown overgav i juli 2007 sin regerings reaktioner på rapporten. Vedkommende komité, hvis funktioner omtrent svarer til Folketingets kontroludvalg, indgiver årlige rapporter og særlige rapporter som den omtalte, direkte til premierministeren. Mandatet for komitéens undersøgelse var, hvorvidt UK's efterretningssystem havde kendskab til og/eller involvering i ”rendition”-operationer, herunder specifikke sager, samt deres generelle politik med hensyn til at dele efterretningsoplysninger med udenlandske myndigheder (hovedsageligt USA) i denne forbindelse. Kun en del af rapporten vedrører således påstande om uretmæssig brug af britisk luftrum og lufthavne siden 1990'erne.

---

⁴ Comité Permanente Hispano-Norteamericano.

⁵ ”Intelligence and Security Committee's Report on Rendition”.

I selve rapporten omtales ”spøgelsesflyvninger” samt juridiske regelsæt herom. Det bemærkes dog i den forbindelse, at dette område ikke er sammenkædet med efterretningstjenesten og derfor i princippet falder uden for komitéens mandat. Da man imidlertid alligevel har undersøgt en række af disse beskyldninger nærmere, valgte man at inkludere oplysninger fra ”baggrundsundersøgelser” i rapporten.

Ifølge medierne var der tale om mellem 200 og 400 tilfælde af brug af britisk luftrum og et antal landinger, herunder i Prestwick lufthavn i Skotland. Der har dog ikke kunnet føres bevis herfor. Der angives fire tilfælde af CIA-fly landinger i Prestwick lufthavn på vej tilbage til USA efter transport af fanger til angivne destinationer. Forlydender om landinger på Diego Garcia i det Indiske Ocean (amerikansk base på britisk territorium) nævnes i rapporten som ubekræftede. For så vidt angår muligheden for at gennemgå alle fly passeret gennem britisk luftrum med henblik på en afklaring af, om de muligvis og uden UK’s viden havde været involveret i en mulig ulovlig operation, beskrives som både meningsløs og upraktisk. Der konkluderes i rapporten, at der ikke er bevis for beskyldninger hverken vedrørende brug af militært luftrum i UK af ”rendition” flyvninger eller brug af UK’s militære landingsbaner (dog to tilfælde i 1998 vedr. ”rendition to justice”, hvor man modtog tilstrækkelig forsikring fra USA om menneskelig behandling af de pågældende fanger).

Ifølge det britiske udenrigsministerium har der ikke været behov for andre formelle reaktioner over for USA end dem, der i ovennævnte rapport angives at være foretaget i tilfælde, hvor der fra amerikansk side ikke er givet tilstrækkelige garantier for behandlingen af fanger, og man fra britisk side derfor ikke har kunnet yde samarbejde i forbindelse med transporter. Det beklages blandt andet, at man i ét tilfælde (Binyam Mohamed Al-Habashi) ikke havde søgt tilstrækkelig forsikring for ordentlig behandling af den pågældende fange. I to andre tilfælde (Bisher Al Rawi og Jamil El-Banna) kritiseres det, at den britiske efterretningstjeneste ikke informerede de pågældende ministre om sagerne inden for rimelig tid.

I februar 2008 fremkom der i medierne oplysninger om, at CIA i forbindelse med aktstudier for nylig var blevet opmærksom på to tilfælde af landinger i 2002 af ”rendition flights” på den amerikanske base på det britiske territorium Diego Garcia i det Indiske Ocean. UK har i den forbindelse afkrævet en nærmere forklaring af de amerikanske myndigheder, herunder en garanti for at en lang række private fly nærmere identificeret af de britiske myndigheder ikke ulovligt har medbragt fanger i britisk luftrum. I overensstemmelse med udenrigsminister Milibands udtalelse i Underhuset den 21. februar 2008 har det britiske udenrigsministerium i lyset heraf udfærdiget en liste over knap 400 amerikanske regeringsflyvninger, som parlamentsmedlemmer, borgere og organisationer siden februar d.å. har henledt opmærksomheden på. Listen blev medio maj 2008 overgivet den amerikanske regering.

USA har efterfølgende forsikret, at de to uanmeldte tilfælde af mellemlanding på Diego Garcia af CIA-fly med tilbageholdte terrorisme-mistænkte om bord, er de eneste af deres slags siden 11. september 2001. Udenrigsminister Rice har forsikret, at der ikke vil blive tale om yderligere flyvninger af denne type gennem britisk luftrum, herunder oversøiske territorier, uden forudgående udtrykkelig tilladelse. Fra britisk side er det betonet, at sådan tilladelse alene vil

blive givet efter konkret vurdering fra sag til sag om pågældende flyvnings forenelighed med britisk lov og UK's internationale forpligtelser. Udenrigsminister Miliband redegjorde skriftligt den 3. juli 2008 i Underhuset for sagen og for den amerikanske besvarelse af den britiske henvendelse i sagen. Underhusets udenrigspolitiske udvalg reagerede efterfølgende på Milibands redegørelse i en rapport om britiske oversøiske territorier offentliggjort den 7. juli 2008. Heri blev det beklaget, at tidligere amerikanske regeringsudsagn om CIA-flyvninger med terrorismistænkte ikke var korrekte, hvorved den britiske regering uforsætligt var kommet til at misinformere udvalget og parlamentet. Herefter agter udvalget at foretage yderligere undersøgelser af graden af britisk indsigt i amerikanske aktiviteter på Diego Garcia, herunder alle flyvninger og sejlads, der er foretaget til eller fra området. Det britiske udenrigsministerium er endnu ikke orienteret om, hvorledes udvalget i substansen agter at udføre disse undersøgelser og vil foreløbigt afvente en mere detaljeret rapport om selve flyvningerne (uden henseender til aspektet om oversøiske territorier) inden for den nærmeste fremtid.

Sverige

Den tidligere socialdemokratiske regering anmodede i 2005 Luftfartsverket og Luftfartsstyrelsen⁶ om en undersøgelse af flyvninger, der var foretaget med amerikansk indregistrerede fly til og fra svenske flyvepladser i perioden 1. januar 2002 til 17. november 2005 (dato for regeringens anmodning). I rapporten, som Luftfartsstyrelsen overgav til regeringen den 8. december 2005⁷, konkluderede man, at der ikke var fremkommet oplysninger som kunne tyde på, at nogen af de undersøgte flyvninger var foretaget af CIA. Luftfartsverket og Luftfartsstyrelsen har i deres udredning gennemgået mere end 19.000 starter og landinger. Man har heraf nærmere undersøgt 50 udvalgte fly, blandt andet med registreringsnumrene N168BF og N50BH, som ifølge svenske og udenlandske medier samt andre offentlige kilder har været mistænkt for tilknytning til CIA. Undersøgelsen har ikke afstedkommet oplysninger, der ifølge Luftfartsstyrelsen kunne sættes i forbindelse med CIA. Luftfartsverket har bedt ansvarlige på statslige lufthavne og flyvepladser om at bidrage med evt. oplysninger, der kunne forbindes til CIA. Sådanne oplysninger er ifølge rapporten heller ikke fremkommet. Luftfartsstyrelsen anmodede den 5. december 2005 om forlænget behandlingstid for at kunne medtage evt. relevante oplysninger fra andre myndigheder (Rikspolisstyrelsen, Säkerhetspolisen, Tullverket, Forsvarsmakten og Kriminalvårdsstyrelsen). Ingen af disse myndigheders svar har givet anledning til anden konklusion end Luftfartsstyrelsens. I rapporten gennemgås endvidere relevante regler, herunder internationale og svenske luftfartsregler. Udredningen er sendt til Europarådet i forbindelse med Europarådets Generalsekretærs undersøgelsesarbejde.

Riksdagens ombudsmand Mats Melin udarbejdede i marts 2005 en rapport vedrørende udvisning fra Bromma lufthavn i Stockholm af de to egyptiske statsborgere Ahmed Agiza og Mohammed al-Zari den 18. december 2001. Ahmad Agiza og Muhammad Al-Zari blev med de svenske myndigheders accept udleveret til CIA og fløjet til Egypten. Her blev de overgivet til de egyptiske sikkerhedsmyndigheder og angiveligt tortureret. Sagen er behandlet i det svenske dokumentarprogram "Kalla Fakta", som blev vist i 2004.

---

⁶ Svarende til hhv. Statens Luftfartsvæsen og Aviair i Danmark.

⁷ "Uppdrag i fråga om viss flygverksamhet".

Tjekkiet

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. De tjekkiske myndigheder har meddelt, at de ikke undersøger amerikanske fly, der er civilt registreret og flyver som private selskaber. Ifølge de tjekkiske myndigheder bliver USA betragtet som en allieret, og der vurderes af denne grund ikke fra officiel side at være belæg for at foretage undersøgelse af flyene. Da det i 2006 i medierne kom frem, at CIA havde anvendt tjekkisk luftrum og tjekkiske lufthavne til mellemlandning (optankning), medførte det ikke den store mediebevågenhed. De tjekkiske myndigheder udtalte dengang, at de ikke havde kendskab til CIA-flyene.

Tyrkiet

I 2006 og 2007 blev der foretaget en regeringsundersøgelse af de tyrkiske luftfartsmyndigheder samt den tyrkiske efterretningstjeneste. Rapportens konklusioner er ikke offentliggjort. Ifølge det tyrkiske udenrigsministerium var konklusionen, at der ikke er fundet beviser for, at der har fundet fangeflyvninger eller mellemlandinger sted, men at det på den anden side var umuligt at konkludere med 100 % sikkerhed, at det ikke var tilfældet med henvisning til, at der er langt over 100.000 overflyvninger over tyrkisk luftrum årligt. Fra regeringens side har man over for parlamentet blandt andet sagt, at det med langt over 100.000 årlige flyvninger over tyrkisk luftrum ikke var muligt at føre en effektiv kontrol med alle flyvninger, herunder om nogle medtog fanger. Regeringen har desuden fremhævet ECAC-reglerne (*The European Civil Aviation Conference*) om "business flights", som efter det oplyste gjorde det muligt for denne slags flyvninger at kunne overflyve blandt andet tyrkisk luftrum med få timers varsel, såfremt kaptajnen fremsendte en flyveplan. De tyrkiske myndigheder har udtalt, at det er umuligt at sige, om der i forbindelse med sådanne overflyvninger har været fanger ombord.

Af tyrkisk presse er det fremgået, at der har været mellemlandinger på Incirlik. Ifølge en artikel fra *Today's Zaman* den 13. november 2007 har der været i alt 24 mellemlandinger. Ifølge en artikel i den amerikanske avis *The Sunday Times* af 25. november 2007 er 680 fanger transporteret til Guantánamo via Incirlik. Dette afvises fra tyrkisk side, jf. ovenstående.

Tyskland

Forbundsregeringen fremsendte den 20. februar 2006 en rapport⁸ (bestående af en offentligt tilgængelig del og en fortrolig del) til Forbundsdagen om Irak-krigen og bekæmpelse af international terrorisme. I rapportens offentlige del indgik blandt andet et afsnit om påståede ulovlige CIA-overflyvninger af Tyskland i forbindelse med hemmelige fangetransporter. På baggrund af oplysninger fra bl.a. de tyske luftfartsmyndigheder⁹, Europarådet og EUROCONTROL opstillede rapporten en række fly, som havde overfløjet eller foretaget starter og/eller landinger i Tyskland. Rapporten fastslog, at forbundsregeringen ikke havde rådet over egne oplysninger om de pågældende flys opgaver, hvem der havde stillet flyvningerne i opdrag eller identiteten på de personer, der havde været ombord på flyene.

---

⁸ "Bericht der Bundesregierung gemäss (Offene Fassung) Anforderung des Parlamentarischen Kontrollgremiums vom 25. Januar 2006 zu Vorgängen im Zusammenhang mit dem Irakkrieg und der Bekämpfung des Internationalen Terrorismus".

⁹ Deutsche Flugsicherung (DFS) og Luftfahrt-Bundesamtes (LBA) svarende til hhv. Statens Luftfartsvesen og Luftfartstilsynet.

Forbundsregeringen er ifølge rapporten også gået ud fra, at overflyvningerne blev gennemført i overensstemmelse med tyske og internationale luftfartsregler.

Forbundsregeringen oversendte sin besvarelse til Europarådet den 21. februar 2006 i forbindelse med Europarådets Generalsekretærs undersøgelser. I forbundsregeringens rapport understregedes det, at bekæmpelse af international terrorisme udelukkende må gennemføres med fuld respekt for retsstatsprincipper og folkeretten. På baggrund af forbundsregeringens rapport nedsatte Forbundsdagen den 7. april 2006 et parlamentarisk undersøgelsesudvalg med mandat til at undersøge en række emner relateret til Tysklands involvering i Irak og kampen mod terror. Undersøgelsesudvalget har endnu ikke afsluttet sit arbejde, og en redegørelse forventes ikke at foreligge i den nærmeste fremtid, dog inden det kommende parlamentsvalg i 2009. Derimod har undersøgelsesudvalgets formand Siegfried Kauder den 31. marts 2008 afgivet en rapport om CIA-flyvninger og -fangeprogram til udvalget. Rapporten, der er udarbejdet efter en lang række samtaler med medarbejdere i relevante myndigheder og gennemgang af akter, indeholder faktuelle oplysninger om overflyvninger og mellemlandinger samt en foreløbig vurdering af foreliggende fakta. Udvalget substansbehandlede rapporten på møder den 29. maj 2008 og den 5. juni. Rapporten er ikke offentliggjort på nuværende tidspunkt.

Forbundsregeringen har søgt at afklare anklagerne fremkommet i medierne i forbindelse med bilaterale samtaler med USA. USA har i denne forbindelse forsikret den tyske regering om, at amerikanske aktiviteter i udlandet sker i overensstemmelse med amerikanske love og internationale forpligtelser, samt at USA vil være villig til at rette evt. fejltagelser. Skulle forbundsregeringen blive bekendt med tilfælde, hvor national ret er overtrådt, vil de relevante tyske myndigheder ifølge rapporterne tage de nødvendige skridt i henhold til tysk lovgivning. Der har i Tyskland været en intensiv offentlig debat vedrørende mulige aktiviteter forbundet med CIA's fangeprogram, herunder overflyvninger og mellemlandinger af påståede CIA-fly. Debattens intensivitet skyldes ikke mindst enkeltsagen om den tyske statsborger af libanesisk oprindelse Khaled el-Masri, hvis historie blev fortalt i DR1's dokumentarprogram i januar 2008. Sagen om Khaled el-Masri, der angiveligt blev bortført i december 2003 ved den albansk-makedonske grænse, forhørt i Afghanistan og løsladt fem måneder senere, har ført til, at den tyske statsadvokat har udstedt arrestordre på 13 mistænkte amerikanske CIA-agenter.

Af andre undersøgelser i Tyskland skal nævnes undersøgelsen af Abu Omar-sagen (se afsnittet om Italien) ved den offentlige anklagers kontor i Zweibrücken i samarbejde med den offentlige anklager i Milano.

Ukraine

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. I pressen har der været anonyme vidneudsagn om flylandinger og hemmelige detentionscentre i Ukraine. Europarådets Parlamentariske Forsamlings rapportørs rapport fra 2006 fremsatte blandt andet påstand om, at CIA havde afhøringscentre i Rumænien, Bulgarien, Makedonien, Kosovo og Ukraine. Rapportørerne fra Europarådets Parlamentariske Forsamling og Europa-Parlamentet erkender dog manglende beviser for påstandene, men giver udtryk for en formodning om, at Ukraine også har været inddraget i det mindste i mellemlandinger. Den ukrainske regering har afvist alle

påstande. I 2006 blev der fremsat påstande af en kritisk TV-journalist i et dokumentarprogram udsendt på den russiske TV-kanal RTR, der også sendes i Ukraine. Oplysningerne pegede ifølge programmet med stor sandsynlighed i retning af, at et detentionscenter med plads til op mod ti fanger skulle være indrettet på basen Makarov-1 i Kiev-Svjatosjin området i Kiev-regionen som et særligt CIA fængsel med henblik på at huse fanger mistænkt for terroraktiviteter vendt mod USA. Det skulle være sket efter et dekret fra forsvarsministeren. Ukraines daværende forsvarsminister, Hritsenko, har dog dementeret disse påstande. Samme år var der rygter i medierne om, at der havde fundet hemmelige landinger af CIA-fly sted på en ikke nærmere angivet ukrainsk flyvestation. Dette er ikke blevet understøttet af officielle beviser, og de ukrainske myndigheder har afvist påstandene. I en presseerklæring fra det ukrainske forsvarsministerium af 14. november 2007 afvises det, at ukrainske militære flyvestationer skulle have haft besøg af CIA-fly.

Ungarn

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. Der var medieomtale af mistænkelige fly i marts 2008, og regeringen har efterfølgende i pressen udtalt at ville undersøge sagen. Der har på nuværende tidspunkt endnu ikke fra regeringens side været offentliggjort en undersøgelse af de i medierne omtalte mulige mistænkelige fly.

Østrig

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

LANDE UDEN FOR EUROPA

Afghanistan

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Algeriet

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Australien

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. Der har været en del diskussion i parlamentet og medierne om enkeltsager, herunder den egyptisk fødte australske statsborger Mamdouh Habib, som har været fange på Guantánamo frem til 2005, hvorefter han blev løsladt uden yderligere anklage.

Brasilien

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Canada

Canada gennemførte i slutningen af 2005 en tværministeriel undersøgelse, som konkluderede, at canadisk territorium ikke havde været brugt til CIA-fangetransporter i modstrid med canadisk eller international lov. Som følge af massiv offentlig interesse oplyste Canadas daværende

vicestatsminister, Anne McClellan i november 2005, at Canadas regering ikke havde modtaget informationer om, at canadisk territorium skulle være blevet anvendt til ulovlige CIA-flyvninger. Ligeledes oplyste den daværende udenrigsminister Pierre Pettigrew, at canadisk territorium, herunder luftrum, ikke ville blive benyttet af udenlandske regeringer til aktiviteter i modstrid med canadisk eller international lov. Grundet fortsat omtale i medierne genoptog den nyudvalgte udenrigsminister Peter McKay i april 2006 spørgsmålet i bilaterale samtaler med Condoleezza Rice, som bekræftede, at USA respekterede Canadas suverænitet. Den 5. februar 2004 nedsatte den canadiske regering endvidere et undersøgelsesudvalg, som skulle undersøge enkeltsagen om den canadiske statsborger Maher Arar, der angiveligt var blevet arresteret af CIA i september 2002 under mellemlandning i New Yorks Kennedy-lufthavn og herefter fløjet til Syrien via Jordan. En omfattende rapport udarbejdet af undersøgelsesudvalget blev offentliggjort i september 2006 og rensede Maher Arar for mistanke. I januar 2007 gav regeringen en formel undskyldning og en kompensation på 10,5 millioner canadiske dollar (svarende til ca. 50 millioner danske kroner).

Centralasien

Der er hverken gennemført eller igangsat nationale undersøgelser i de centralasiatiske lande, herunder Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan, Turkmenistan og Usbekistan.

Den Arabiske Halvø

Der er hverken gennemført eller igangsat nationale undersøgelser. CIA-flyvninger har generelt ikke fået stor bevågenhed i pressen. I det omfang der har været omtale, har det hovedsageligt været i de engelsksprogede medier og som regel med udgangspunkt i internationale nyhedstelegrammer eller artikler bragt i vestlig presse. I blandt andet yemenitisk presse har der været omtale af et antal yemenitiske statsborgere, som angiveligt skulle være blevet tilbageholdt på Guantánamo-basen. Dog har man ikke nærmere kendskab til eventuelle bilaterale udleveringsaftaler mellem Yemens myndigheder og USA, herunder hvilken transportform og ruter, der skulle være anvendt i forbindelse med repatriering af frigivne yemenitiske statsborgere.

Egypten

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. Der har i egyptiske medier været en del omtale af forskellige enkeltsager, specielt Abu Omar-sagen (se afsnittet om Italien) og sagen om de svenske myndigheders udlevering af de to asylansøgere Ahmad Agiza og Muhammed al-Zari til Egypten i 2001 (se afsnittet om Sverige). Fokus har været på selve sagsforløbet. Egyptens aktive rolle i forhold til fangetransporter generelt belyses derimod ikke.

Indonesien

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. En indonesisk statsborger ved navn Hambali er mistænkt for terrorisme og tilbageholdt af CIA i Thailand (skulle tidligere have befundet sig på Guantánamo-basen). Indoneserne har trods flere anmodninger aldrig fået tilladelse til at afhøre Hambali, da han formodedes at sidde inde med nyttig viden om terrornetværket i Sydøstasien. Australien skulle ligeledes have anmodet

amerikanerne om at måtte afhøre Hambali. USA har for nyligt oplyst over for Indonesien, at Hambali ville blive stillet for en dommer.

Irak

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Israel

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Jordan

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. I en rapport udarbejdet af FN's særlige repræsentant for tortur, Manfred Nowak, oplyses om tilbageholdelse af to fanger af det amerikanske militær i hemmelige fængsler i Jordan. En rapport fra Human Rights Watch (offentliggjort den 8. april 2008) redegør for mindst 14 tilfælde, hvor CIA-fanger i perioden 2001-2004 (og evt. senere) er overført til jordanske fængsler under det jordanske efterretningsvæsen GID, hvor de blev afhørt og udsat for tortur. Ifølge rapporten er Jordan det land, der har modtaget flest CIA-fanger under CIA's fangeprogram. Den jordanske regering har taget skarpt afstand fra rapportens konklusioner. Ifølge regeringens pressemeddelelse af 8. april 2008 er rapporten upræcis, fyldt med fejlagtig information og en gentagelse af tidligere beskyldninger. Regeringens informationsminister Nasser Judah påpegede i pressemeddelelsen, at Jordan er underskriver af FN's konvention mod tortur, samt at tortur er forbudt ifølge jordansk lovgivning. Herudover findes der ifølge informationsministeren ikke hemmelige fængsler i Jordan, og de fængsler, der findes, inspiceres jævnligt af Røde Kors og andre internationale organisationer.

Marokko

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. Der har været påstande i marokkansk presse om, at marokkansk luftrum og landingsfaciliteter var blevet anvendt af CIA, og at fanger var blevet tilbageholdt og tortureret i marokkanske fængsler i forbindelse med CIA's fangeprogram. Påstandene er ikke blevet gjort til genstand for nogen offentlig undersøgelse, og fra den marokkanske regerings side er de ikke blevet kommenteret.

New Zealand

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Pakistan

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Rusland

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.

Sydafrika

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse. Udvisningen af en pakistansk statsborger, Khalid Memood Rashid, i oktober 2005 med henvisning til manglende opholdstilladelse i Sydafrika hævdes af uofficielle kilder at dække over en egentlig udlevering til

pakistanske myndigheder af en terrormistænkt. Den pågældende skulle angiveligt inden sin udvisning have været afhørt af repræsentanter for den britiske efterretningstjeneste om terrorbomberne i London i juli 2005 og været blevet fløjet ud af Sydafrika fra en militær lufthavn på et privatejet fly. Fra sydafrikansk side afvises det, at terrormistanken var immigrationsmyndighederne bekendt, da de behandlede udvisningssagen. Amnesty International undersøger sagen.

Tunesien

Der er hverken gennemført eller igangsat en national undersøgelse.